

CERTAMEN LATINVM MMXXI – ŠKOLNÍ KOLO: KATEGORIE A

Nomen: _____

Dies: _____

Schola: _____

Puncta: _____

I. TEXTOVÁ ČÁST / PARS AD TEXTVM VERTENDVM PERTINENS [20 bodů]

VENATIO CROCODILORUM

1. Venatio crocodilorum multis atque variis modis agitur. 2. Venator mergit in medium flumen tergus suis, pro esca hamo insertum. 3. Ipse (= sám) in ripa fluminis vivum porcellum ferit. 4. Crocodilus, cum vocem audit, ad sonitum accurrit. 5. In tergus suis vero incidens, illud (= jej, ho) devorat, moxque in terram attrahitur. 6. Venator in terra luto obliniit oculos crocodili. 7. Tum facillime interficitur.

* VOCABVLA: *venator, venatoris, m.* = lovec; *tergus, tergoris, n.* = hřbet, kůže; *sus, suis, f.* = prase; *pro esca hamo insertum* = v němž / níž je místo masa umístěn hák; *porcellus, porcelli, m.* = sele; *accurrō, accurrere* = vyrazit, vyběhnout; *devoro, devorare* = pozřít, spolknout, sežrat; *lutum, luti, n.* = bahno; *oblinio, oblinire* = potřít, pokrýt

* DO TEXTU PROSÍM **NEVPISUJTE ŽÁDNÉ POZNÁMKY**. SVŮJ PŘEKLAD A VŠE, CO *
POTŘEBUJETE, ZAZNAMENEJTE NA NÁSLEDUJÍCÍM SAMOSTATNÉM LISTU.

II. POROZUMĚNÍ TEXTU A GRAMATIKA / PARS AD TEXTVM INTELLIGENDVM NEC NON AD ARTEM GRAMMATICAM SPECTANS [15 bodů]

1. Posuďte *pravdivost* následujících tvrzení ve vztahu k textu. Podle toho, zda jsou tvrzení pravdivá, nebo nikoliv, odpovězte ITA (ano) nebo MINIME (ne). [1 + 1 + 1 bod]

- a. Během doby, kdy je návnada v řece, porcuje lovec na břehu sele. ITA/ MINIME
- b. Krokodýl oslepený bahnem se snáze zabíjí. ITA/ MINIME
- c. K lovu krokodýlů se používá volská kůže. ITA/ MINIME

2. Napište alespoň jedno synonymum (ve slovníkovém tvaru) ke slovesu *feriō, ferīre* [1 bod + možné další bonusové].

3. Jaký slovní druh je slovo *incidens*? [1 bod]

4. Jak zní 1. stupeň adverbia *facillime*? [1 bod]

5. a) Najděte v textu slovo, s nímž etymologicky souvisejí počestěné latinské termíny *karnivor, omnivor a herbivor*, a vypište ho ve slovníkovém tvaru. [1 bod]

b) Napište, co uvedené spřežky znamenají, a uveďte slovníková znění jejich prvních částí. [3 + 3 body]

6. Přeložte do latiny: *Jestliže lovec neloví krokodýla, loví krokodýl lovce*. [lovit = *vēnor, vēnārī, vēnātus sum*] [2 body].

III. KULTURNĚ-HISTORICKÁ ČÁST / PARS AD HISTORIAM RERVM GESTARVM ET AD ANTIQVORVM CVLTVM PERTINENS [15 bodů]

1. Jeden významný řecký dějepisec, jež Cicero nazval „otcem dějepisectví“, píše o krokodýlech toto: „Přirozená povaha krokodýlů je taková, že po čtyři nejchladnější měsíce nic nežerou. Krokodýl je sice čtvernožec, ale je zvířetem jak suchozemským, tak vodním. Vajíčka snáší na zemi a tam na nich sedí; většinu dne stráví na souši, ale celou noc v řece. ... Ze všech živých tvorů, které známe, krokodýl vyrůstá z nejmenší velikosti do největší. Vejce nesnáší o mnoho větší než husí a vylíhnuté mládě odpovídá svou velikostí vejci. ... Očka má prasečí, zuby veliké a vyčnělé podle toho, jak má velké tělo. Jako jediné ze zvířat nemá jazyk. ...“ Uvedte jeho jméno a století, ve kterém žil. [2 body]

2. Krokodýl se objevuje také v bajkách dvou nejslavnějších antických bajkařů, Řeka a Římana. Uvedte jejich jména. [2 body]

3. V textu je užito slova *lutum*, bahno, bláto. Jedno dnes významné město, zřejmě kvůli jeho tehdejším přírodním podmínkám, nazývali Římané v antice *Lutetia Parisiorum*. O které město jde? [1 bod]

4. Nejoblíbenějšími domácími zvířaty Římanů nebyli ani tak psi a kočky, ale spíše drobné ptactvo. Básník Catullus v jedné básni píše o smrti oblíbeného opeřence své milé Lesbie. O jaký druh ptáka šlo? [1 bod]

5. Přiřaďte řeckým bohům a bohyním jejich symbolická zvířata. [5 bodů]

Héra	sova
Artemis	orel
Poseidón	kůň
Zeus	páv
Athéna	jelen

6. Přiřaďte k sobě báji a zvíře. [3 body]

Pýramos a Thisbé	medvědice
Kallistó	pavouk
Arachné	lvíce

7. Na obrázku vidíte fresku znázorňující lov krokodýla a hrocha africkými Pygmeji. Výjev pochází z tzv. „Lékařova domu“ nacházejícího se v jednom slavném antickém městě pohřbeném při výbuchu Vesuvu roku 79 po Kr. O jaké město jde? [1 bod]

CERTAMEN LATINVM MMXXI – ŠKOLNÍ KOLO: ŘEŠENÍ A

I. TEXTOVÁ ČÁST / PARS AD TEXTVM VERTENDVM PERTINENS [20 bodů]

LOV KROKODÝLŮ

1. Lov krokodýlů probíhá (se uskutečňuje / se provozuje) mnoha různými způsoby. 2. Lovec ponoří doprostřed řeky prasečí kůži (hřbet, zkrátka neúplný kus prasete), v níž je místo masa umístěn hák. 3. Sám na břehu řeky tluče (případně též zabíjí) živé sele. 4. Jakmile krokodýl uslyší jeho kvikot („hlas“), vyrazí za zvukem. 5. Když pak narazí na prasečí kůži, sežere ji a zakrátko je vytažen na zem. 6. Krokodýla vytaženého na zem oslepí lovec bahnem (oči na zem vytaženého krokodýla pomaže bahnem). 7. Potom jej lze velmi snadno zabít (potom se velmi snadno zabije).

[Bodování: za jednu hrubou chybu odečíst 1 bod. Klíčovým kritériem nechtě je vždy významová věrnost originálu.]

max. 20 bodů

II. POROZUMĚNÍ TEXTU A GRAMATIKA / PARS AD TEXTVM INTELLIGENDVM NEC NON AD ARTEM GRAMMATICAM SPECTANS [15 bodů]

1. Posuďte *pravdivost* následujících tvrzení ve vztahu k textu. Podle toho, zda jsou tvrzení pravdivá, nebo nikoliv, odpovězte ITA (ano) nebo MINIME (ne).

- a. Během doby, kdy je návnada v řece, porcuje lovec na břehu sele. ~~ITA~~/ MINIME
- b. Krokodýl oslepený bahnem se snáze zabíjí. ITA/ ~~MINIME~~
- c. K lovu krokodýlů se používá volská kůže. ~~ITA~~/ MINIME

3 body

2. Napište alespoň jedno synonymum (ve slovníkovém tvaru) ke slovesu *feriō, ferīre*

percutio, ere, percussi, percussum; pulso, are, avi, atum; verbero, are, avi, atum; caedo, ere, cecidi, caesum ad. za více synonym více bonusových bodů 1 + x bodů

3. Jakou syntaktickou konstrukci představují slova *audita voce*?

ablativ absolutní

1 bod

4. Jak zní 1. stupeň adverbia *facillime*?

facile (tvar *faciliter* uvádí *Quintilianus* jako příklad hyperkorektnosti, asi bych to neuznával, gramatiky o tom nehovoří)

1 bod

5. a) Najděte v textu slovo, s nímž etymologicky souvisejí počestěné latinské termíny *karnivor*, *omnivor* a *herbivor*, a vypište ho ve slovníkovém tvaru.

devoro, are, avi, atum

1 bod

- b) Napište, co uvedené spřežky znamenají, a uveďte slovníková znění jejich prvních částí.

karnivor = masožravec (caro, carnis, f. = maso); omnivor = všežravec (omnis, omne);

herbivor = býložravec (herba, ae, f. = bylina, tráva)

6 bodů

6. Přeložte do latiny: *Jestliže lovec neloví krokodýla, loví krokodýl lovce.* [lovit = *vēnor*, *vēnārī*, *vēnātus sum*] [2 body].

Nisi (případně též si...non) venator venatur crocodilum, crocodilus venatur venatorem.

body udělovat podle správnosti překladu; za každou část podmínkového souvětí jeden bod;

případně půlit / čtvrtit body podle (ne)správnosti jednotlivých slov

2 body

III. KULTURNĚ-HISTORICKÁ ČÁST / PARS AD HISTORIAM RERVVM GESTARVM ET AD ANTIQVORVM CVLTVM PERTINENS [15 bodů]

1. Jeden významný řecký dějepisec, jež Cicero nazval „otcem dějepisectví“, píše o krokodýlech toto: „Přirozená povaha krokodýlů je taková, že po čtyři nejchladnější měsíce nic nežerou. Krokodýl je sice čtvernožec, ale je zvířetem jak suchozemským, tak vodním. Vajíčka snáší na zemi a tam na nich sedí; většinu dne stráví na souši, ale celou noc v řece. ... Ze všech živých tvorů, které známe, krokodýl vyrůstá z nejmenší velikosti do největší. Vejce nesnáší o mnoho větší než husí a vylíhnuté mládě odpovídá svou velikostí vejci. ... Očka má prasečí, zuby veliké a vyčnělé podle toho, jak má velké tělo. Jako jediné ze zvířat nemá jazyk. ...“ Uveďte jeho jméno a století, ve kterém žil.

Hérodotos, 5. stol. př. Kr.

1+1 bod

2. Krokodýl se objevuje také v bajkách dvou nejslavnějších antických bajkařů, Řeka a Římana. Uveďte jejich jména.

Aisópos (Ezop) + Phaedrus

1+1 bod

3. V textu je užito slova *lutum*, bahno, bláto. Jedno dnes významné město, zřejmě kvůli jeho tehdejšímu přírodním podmínkám, nazývali Římané v antice *Lutetia Parisiorum*. O které město jde?

Paříž

1 bod

4. Nejoblíbenějšími domácími zvířaty Římanů nebyli ani tak psi a kočky, ale spíše drobné ptactvo. Básník Catullus v jedné básni píše o smrti oblíbeného opeřence své milé Lesbie. O jaký druh ptáka šlo?

vrabec

1 bod

5. Přiřadte řeckým bohům a bohyním jejich symbolická zvířata.

Héra-páv

Artemis-jelen

Poseidón-kůň

Zeus-orel

Athéna-sova

5 bodů

6. Přiřadte k sobě báji a zvíře.

Pýramos a Thisbé-lvice

Kallistó-medvědice

Arachné-pavouk

3 body

7. Na obrázku vidíte fresku znázorňující lov krokodýla a hrocha africkými Pygmeji. Výjev pochází z tzv. „Lékařova domu“ nacházejícího se v jednom slavném antickém městě pohřbeném při výbuchu Vesuvu roku 79 po Kr. O jaké město jde?

Pompeje

1 bod

CELKEM TEDY

MAXIMÁLNĚ:

50 bodů

CERTAMEN LATINVM MMXXI – ŠKOLNÍ KOLO: KATEGORIE B

Nomen: _____

Datum: _____

Schola: _____

Puncta: _____

I. TEXTOVÁ ČÁST / PARS AD TEXTVM VERTENDVM PERTINENS [20 bodů]

DE ACHILLE

1. Thetis cum sciret Achillem filium suum, quem ex Peleo habuerat, periturum esse, si Troiam isset, commendavit eum in insulam Scyron ad Lycomedem regem. 2. Quem ille inter virgines filias habitu femineo servabat nomine mutato.

3. Graeci autem cum cognovissent ibi eum occultari, ad regem Lycomedem oratores miserunt, ut Achillem adiutorium sibi mitteret. 4. Rex cum negaret eum apud se esse, potestatem tamen eis fecit, ut in regia quaerent. 5. Itaque Ulysses in regio vestibulo munera feminea posuit, in quibus etiam scutum et hastam, et subito tubicinem iussit canere.

6. Achilles hostem putans adesse vestem femineam discersit atque scutum et hastam cepit. Ex hoc est cognitus suamque auxilium Graecis promisit.

* VOCABVLA: *commendo, are, avi, atum* = svěřit; *femineus, a, um* = ženský; *mutato nomine* = pod změněným jménem; *occultor, ari, atus sum* = skrývat se; *adiutorium, i, n.* = pomoc; *potestatem facere* = umožnit; *regia, ae, f.* = palác; *vestibulum, i, n.* = vstupní hala, předsíň; *scutum, i, n.* = štít; *tubicen, inis, m.* = trubač; *cano, ere, cecini, cantum* = zpívat, hrát

* DO TEXTU PROSÍM NEVPISUJTE ŽÁDNÉ POZNÁMKY. SVŮJ PŘEKLAD A VŠE, CO *
POTŘEBUJETE, ZAZNAMENEJTE NA NÁSLEDUJÍCÍM SAMOSTATNÉM LISTU.

II. POROZUMĚNÍ TEXTU A GRAMATIKA / PARS AD TEXTVM INTELLIGENDVM NEC NON AD ARTEM GRAMMATICAM SPECTANS [21 bodů]

1. Proč podle textu Thetis ukryla svého syna? [1 bod]

2. Vyhledejte v textu slova, od nichž jsou odvozeny následující české výrazy, a vysvětlete jejich aktuální význam: [max. 3 body]

nominální:

inkognito:

okultní:

3. V textu se vyskytují příbuzná slova *rex*, *regia* a *regius*. Uveďte: a) s nimi příbuzné sloveso od stejného slovního základu a b) femininní protějšek ke slovu *rex*. [2 body]

4. Určete gramaticky tvar *habuerat* a vysvětlete použití slovesného času. [2 body]

5. Najděte v textu dvě dvojice slov, která jsou synonyma, a vypište je. [2 body]

6. Přečtěte si pozorně souvětí: ***Potestatem eis fecit, ut in regia quaererent***. Tvar ***fecit*** v něm nahraďte indikativem přítomného času aktiva. Jak se pak změní tvar slovesa ***quaererent***? Napište celé souvětí v této nové podobě. [2 body]

7. a. Napište infinitiv přítomného času aktiva slovesa, od něhož je odvozen tvar ***isset***. [1 bod]

b. Jeden z tvarů odvozených od tohoto slovesa představuje nejkratší slovo v latině. Napište tento tvar a gramaticky ho určete. [2 body]

8. Určete, z jakých latinských slovních základů je odvozeno substantivum ***tubicen***. [2 body]

9. Vypište z textu tvar ablativu absolutního. [1 body]

10. Popište rozdílné významy spojky *cum* v textu (pojmenujte jejich typ nebo zformulujte smysluplně jejich odlišnou funkci) – výskyty jsou v textu podtrženy. [max. 3 body]

III. KULTURNĚ-HISTORICKÁ ČÁST / PARS AD HISTORIAM RERVM GESTARVM ET AD ANTIQVORVM CVLTVM PERTINENS [18 bodů]

1. a. Uvedte jméno starořeckého básníka, jehož jedno dílo začíná veršem: [1 bod]
O hněvu Achilleově, tak zhoubném, nám zpívej, ó Múso!

b. Uvedte tituly obou jemu přisuzovaných literárních děl. [2 body]
2. Jaký literární žánr uvedená díla představují? [1 bod]
3. Uvedte moderního autora díla, jež nese v originále název *Ulysses* a které je intertextově provázáno s dílem starořeckého básníka. [1 bod]
4. a. O které Odysseově typické vlastnosti vypovídá překládaný příběh? [1 bod]

b. Tato vlastnost se také stala jeho ustáleným přívlastkem, s nímž v uvedeném díle vystupuje. Jak se odborně (latinsky) nazývá takový *ustálený přívlastek*? [1 bod]

c. S jakým přívlastkem vystupuje v uvedeném díle Achilles? [1 bod]
5. Jak se jmenoval Achillov nejblíže přítel v trójské válce a jakým způsobem Achilles pomstil jeho smrt? [2 body]
6. Při svatbě Achillových rodičů došlo k jedné události, jejímž důsledkem byl významný válečný konflikt, hojně zaznamenaný ve starořecké mytologii. Vysvětlete za pomoci spojení *jablko sváru*, oč šlo. [2 body]
7. Zásluhou své matky získal Achilles jedinečnou vlastnost. O kterou se jednalo, díky čemu toho jeho matka dosáhla a které české slovní spojení na to dodnes upomíná? [3 body]
8. Achilles se objevil dokonce v jedné tzv. *aporii* (tj. obtížné filozofické otázce, paradoxním problému) starořeckého filozofa Zénóna z Eleje. Pojmenujte, o kterou ze známých aporií šlo, a velmi stručně ji vysvětlete. [1 + 2 body]

CERTAMEN LATINVM MMXXI – ŠKOLNÍ KOLO: ŘEŠENÍ B

I. TEXTOVÁ ČÁST / PARS AD TEXTVM VERTENDVM PERTINENS [20 bodů]

O ACHILLOVI

1. Protože Thetis věděla, že její syn Achilles, kterého měla s Péleem, zahyne, pokud se vydá k Tróji, svěřila ho na ostrov Skyros králi Lykomédovi. 2. Pod změněným jménem ho tam ukrýval mezi panenskými dcerami v ženském šatu. 3. Avšak když Řekové poznali, že se tam ukrývá, vyslali ke králi Lykomédovi žadatele, aby jim Achilla poslal na pomoc. 4. Přestože král popřel, že by se u něj nacházel, přece jim poskytl možnost, aby jej hledali v královském paláci. 5. A tak Odysseus položil do královské předsíně ženské dary, v nichž se však nalézal i štít a kopí, a znenadání trubačovi přikázal zatroubit. 6. Achilles domnívá se, že se objevil nepřítel, roztrhal ženský šat a zmocnil se štítu a kopí. Takto byl rozpoznán a slíbil Řekům svou pomoc.

[Bodování: za jednu hrubou chybu odečíst 1 bod. Klíčovým kritériem necht' je vždy významová věrnost originálu.]

max. 20 bodů

II. POROZUMĚNÍ TEXTU A GRAMATIKA / PARS AD TEXTVM INTELLIGENDVM NEC NON AD ARTEM GRAMMATICAM SPECTANS [21 bodů]

1. Proč podle textu Thetis ukryla svého syna?

Protože mu chtěla zachránit život, který byl podle věštby ohrožen v případě, že se přidá k tažení Řeků proti Tróji.

1 bod

2. Vyhledejte v textu slova, od nichž jsou odvozeny následující české výrazy, a vysvětlete jejich aktuální význam:

nominální: NOMEN – jmenovitý, vyjádřený v penězích

okultní: OCCULTARE – skrytý, tajný

inkognito: COGNITUS – vskrytu, tajně, na zapřenou

3 body

3. V textu se vyskytují příbuzná slova *rex*, *regia* a *regius*. Uvedte:

a. s nimi příbuzné sloveso od stejného slovního základu

regere

1 bod

b. femininní protějšek ke slovu *rex*.

regina

1 bod

4. Určete gramaticky tvar *habuerat* a vysvětlete použití slovesného času.
3. osoba singuláru indikativu plusquamperfekta aktiva, vyjadřuje minulý děj, který předchází jinému minulému ději **2 body**
5. Najděte v textu dvě dvojice slov, která jsou synonyma, a vypište je.
VESTIS – HABITUS **2 body**
6. Přečtěte si pozorně souvětí: **Potestatem eis fecit, ut in regia quaererent**. Tvar **fecit** v něm nahradte indikativem přezentu aktiva. Jak se pak změní tvar slovesa **quaererent**? Napište celé souvětí v této nové podobě.
quaerant
Potestatem eis facit, ut in regia quaerant. **2 body**
7. a. Napište infinitiv přezentu aktiva slovesa, od něhož je odvozen tvar **isset**.
ire **1 bod**
b. Jeden z tvarů odvozených od tohoto slovesa představuje nejkratší slovo v latině. Napište tento tvar a gramaticky ho určete.
i
2. osoba singuláru imperativu **2 body**
8. Určete, z jakých latinských slovních základů je odvozeno substantivum **tubicen**.
tuba + canere **2 body**
9. Vypište z textu tvar ablativu absolutního.
mutato nomine **1 bod**
10. Popište rozdílné významy spojky *cum* v textu (pojmenujte jejich typ nebo zformulujte smysluplně jejich odlišnou fci) – výskyty jsou v textu podtrženy.
cum sciret – CUM CAUSALE – vyjadřuje příčinnost
cum cognovisset – CUM HISTORICUM – vyjadřuje časovou souvislost, v daném případě předčasnost
cum negaret – CUM CONCESSIONUM – vyjadřuje přípustku **3 body**

III. KULTURNĚ-HISTORICKÁ ČÁST / PARS AD HISTORIAM RERVM GESTARVM ET AD ANTIQVORVM CVLTVM PERTINENS [18 bodů]

1. a. Uvedte jméno starořeckého básníka, jehož jedno dílo začíná veršem:
O hněvu Achilleově, tak zhoubném, nám zpívej, ó Múso!
Homér **1 bod**
- b. Uvedte tituly obou jemu přisuzovaných literárních děl.
Ilias, Odyssea **2 body**
2. Jaký literární žánr uvedená díla představují?
epos **1 bod**
3. Uvedte moderního autora díla, jež nese v originále název *Ulysses* a které je intertextově provázáno s dílem starořeckého básníka.
James Joyce **1 bod**
4. a. O které Odysseově typické vlastnosti vypovídá překládaný příběh?
Istivost **1 bod**
- b. Tato vlastnost se také stala jeho ustáleným přívlastkem, s nímž v uvedeném díle vystupuje. Jak se odborně (latinsky) nazývá takový *ustálený přívlastek*?
epiteton constans **1 bod**
- c. S jakým přívlastkem vystupuje v uvedeném díle Achilles?
rychlonožý **1 bod**
5. Jak se jmenoval Achillovův nejbližší přítel v trójské válce a jakým způsobem Achilles pomstil jeho smrt?
Patroklos
Achilles zabil Hektora, který předtím usmrtil Patrokla, a jeho mrtvolu potupně vláčel přivázanou ke koni kolem trojských hradeb. **2 body**
6. Při svatbě Achillových rodičů došlo k jedné události, jejímž důsledkem byl významný válečný konflikt, hojně zaznamenaný ve starořecké mytologii. Vysvětlete za pomoci spojení *jablko sváru*, oč šlo.
Svatebčané zapomněli pozvat bohyni sváru Eris. Ta z pomsty mezi božské účastníky svatby hodila zlaté jablko s nápisem Té nejkrásnější. Spor bohyně Afrodíty, Athény a Héry o jablko vedl k Paridově soudu a následně k únosu krásné Heleny a trojské válce. **2 body**

7. Zásluhou své matky získal Achilles jedinečnou vlastnost. O kterou se jednalo, díky čemu toho jeho matka dosáhla a které české slovní spojení na to dodnes upomíná? [3 body]
*Achilles měl zaručenu nezranitelnost díky tomu, že jej matka vykoupala ve vodách podsvětní řeky Styx. Protože ho však při koupeli držela za patu, jeho jediným zranitelným místem byla pata. Odtud pochází obrat **Achillova pata** a současně s tím souvisí i lékařský termín **Achillova šlacha** (pro plný počet bodů stačí uvedení jedné z možností).* **3 body**

8. Achilles se objevil dokonce v jedné tzv. *aporii* (tj. obtížné filozofické otázce, paradoxním problému) starořeckého filozofa Zénóna z Eleje. Pojmenujte, o kterou ze známých aporií šlo, a velmi stručně ji vysvětlete. [1 + 2 body]

Achilles a želva.

1 bod

Rychlonohý Achilles navzdory své zdatnosti nikdy nedohoní želvu, plazící se před ním. Kdykoliv totiž doběhne na místo, kde se želva původně nalézala, želva se posune o malý kousek kupředu. Když Achilles uběhne tento kousek, je želva zase o kousek dál, a tak jejich závod pokračuje až do nekonečna, neboť zmenšující se vzdálenost mezi Achillem a želvou stále tvoří měřitelnou a dělitelnou úsečku.

2 body

CELKEM TEDY

MAXIMÁLNĚ:

59 bodů